

Naročnina listu: Celo leto 40 din., četrt leta 20 din., mesečno 7 din. Izven Jugoslavije: Celo leto 140 din. Inserirati ali oznanila se zaračunajo po dogovoru; pri večkratnem inseriranju primeren popust. Upravništvo sprejema naročnino, laserate in reklamacije.

STRAŽA

Neodvisen političen list za slovensko ljudstvo

STRAŽA izhaja v ponedeljek, sredo in petek. Uredništvo in upravnništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Z uredništvom se more govoriti vsaki dan samo od 11. do 12. ure. Rokopisi se ne vračajo.

Nezaprite reklamacije so poštnine prosta. Telefon interurban št. 113.

Jamstvo miru.

Stari Rimljani, ki so bili militarističen narod, kakor jih je bilo malo na svetu, so izumili prislovico: »Si vis pacem, para bellum« (če hočeš imeti mir, bodi pripravljen na vojno). To svoje geslo so udeleževali v vsej svoji politiki, in zato je njihova zgodovina prav za prav sama veriga vojn in vojnih priprav.

Njihovo geslo so potem prevzeli oni narodi, ki so istotako bili prešinjani z duhom imperijalizma (vladoželjnosti). Militarizem je bil samo orodje in orožje za doseg ciljev, ki jih je postavila njihova vladoželjnost in oblastnost.

Med temi narodi so zavzemali prvo mesto Nemci. Nemčija je rezultat germanizacije slovanskih plemen, izvedene z ognjem in mečem. Predvsem to velja o Prusiji. Imperializem in njemu služeči militarizem je Nemcem bil nekako v krvi. Njihov največji državnik nove dobe kancler Bismarck je bil od Nemcev samih karakteriziran (označen) kot mož »železa in krvi«.

Zgodovina nemškega cesarstva od njegove ustanovitve po porazu Francije leta 1871 do svetovne vojne je zgodovina države, ki je hlepela po nadvladi nad drugimi, hlinila mir in pri tem praktično izvajala geslo: »Si vis pacem, para bellum«. Posledica je bila svetovna vojna.

Velikanska katastrofa, ki je s svetovno vojno zadela evropsko in vobče vse civilizirano človeštvo, je narodom odprla oči. Seveda ne vsem v enaki meri. Odprla je oči predvsem anglosaksonski rasi, ki je sama preverjena o neistinitosti navedenga militarističnega izreka ter se trudi, da bi o tem prepričala vse civilizirane narode. Proti atavističnemu (od pradedov podedovanemu) militarizmu širi idejo razoroženja in mednarodnega razsodništva.

Američani so Evropejcem že pri raznih prilikah povedali ne samo tiho na uho, marveč jasno in glasno, da Evropa ne more priti do ozdravljenja svojih velikih ran, ki so še odprte, kakor po potu razorožitve in miroljubnosti. Amerika je Evropi tudi sporočila svojo odločno voljo, da ji v gospodarskem in finančnem oziru ne pride na pomoč, ako se ne bodo evropske države razorožile ter nastopile pot miru in sporazuma.

Te ideje so v Evropi našle odmev. Letošnje zasedanje Zveze narodov se je trudilo ter se še sedaj trudi, da bi tem idejam dalo konkretno obliko. Pri tem konkretiziranju sta imeli glavno besedo Anglija in Francija.

Med tema dvema vodilnima državama v Evropi in na svetu v tem vprašanju prav za prav ni stvarne disonance. Francija je ravno tako preverjena kakor Anglija, da svet ne more priti do miru, dokler tiči in srši v orožju. Samo bojazen pred Nemčijo in njeno revanšo (osveto) nalaga Franciji velike brige. Kakor so po francoskem porazu leta 1871 francoski nacionalisti vedno rekali in kričali: »Vive la revanche (živela osveta)«, tako sedaj propovedujejo nemški nacionalisti. Zato je bojazen Francije upravičena.

Iz teh razlogov je tudi razumljivo, da je Francija bolj nego Anglija povdarjala idejo sigurnosti, varnosti poedinih držav ter zato zahtevala veliko jamstveno pogodbo vseh civiliziranih držav in v okvirju te splošne varnostne pogodbe delne pogodbe med poedinimi državami pod kontrolo Zveze narodov. Anglija izpočetka tej ideji ni naklanjala toliko paznosti, ker je potiskala v ospredje institucijo mednarodnega razsodništva, ki bi naj razsodilo vse spore med državami ter tako preprečilo vse oborožene spopade med njimi.

Tekom razgovorov sta se francosko in angleško stališče približala, odnosno izpolnila. Pri tem je vršil posredovalno vlogo čehoslovaški minister zunanjih zadev dr. Beneš. S francosko in angleško pomočjo je izdelal poseben načrt, kojemu določa kot namen: »Zajamčiti svetu trajni mir in varnost narodom, kojih eksistenca in zemlja je v nevarnosti; vzpostaviti sistem, ki omogočuje mirno rešitev vseh sporov, ki bi mogli nastati med člani mednarodnega občestva, ter dovoljuje kaznovanje eventualnih mednarodnih zločinov; uresničiti v članu 8 pravil Zveze narodov predvideno zmanjšanje oboroženja.«

Član 1. tega načrta določa priznanje obligatornega (obveznega) razsodništva stalnega mednarodnega razsodišča. Član 2. določa, da se vsi podpisniki teh določb obvezujejo, da bodo vse spore, za katere pravila Zveze narodov ne predvidevajo razsodišča, predložili svetu Zveze narodov. Interesirane stranke smejo po enega zastopnika poslati v svet Zveze narodov. Dokler traja preiskava, sme svet dati navodila in ukaze, da prepreči oboroženi spopad. Da zagotovi izvršitev svojih ukrepov ter omogoči, da se natanko določi, kdo je napadalec, more svet poslati mednarodne kontrolne komisije, ki morajo preiskati ter se prepričati, da nobena izmed spornih strank med tem ne izvrši ne gospodarske, ne militaristične mobilizacije. Vsaka država, ki svojih spornih vprašanj noče predložiti temu mirovnemu postopanju, vsaka država, ki noče sprejeti v tem členu do-

ločenih provizoričnih naredb ali noče izpolniti sodbe pristojnega razsodišča, se proglašajo kot napadalec, ako njena neposlušnost spravlja svetovni mir v nevarnost, ter se stavi izven zakona.

Član 7. določa: Ko se kakšna država proglasi kot napadalec, stopijo takoj v veljavo v čl. 16 pravil Zveze narodov predvidene sankcije (potrdbe, kazni). Ta obveza obstoja za vse člane Zveze narodov. Vsi se obvezujejo poedino in skupno, da pridejo na pomoč napadeni ali ogroženi državi, ter da si med seboj pomagajo z vsemi gospodarskimi sredstvi. Ako se obe stranki, ki sta v medsebojnem sporu, proglasita kot napadalec, gospodarske kazni zadenejo obe. Načrt za to izdela svet Zveze narodov. Ker pravila Zveze narodov eventualno predvidevajo tudi militaristične sankcije, more svet obvezati poedine ali pa več držav za militaristične korake, ki jih morajo storiti za izvršitev sklenjenih sankcij. Te sankcije ne smejo po členu 10 pravil Zveze narodov v nobenem slučaju prekršiti teritorialno ali politično neodvisnost napadajoče države.

V članu 8. se poedinim državam nalaga dolžnost, da naj Zvezo narodov vnaprej obvestijo, kakšne vojne sile morejo Zvezi dati na razpolago. Poleg tega določa ta član, da se zavarovalne pogodbe med poedinimi državami morajo postaviti pod kontrolo Zveze, ker niso nič drugega nego sredstvo za izvršitev sankcij sveta Zveze narodov. V tem članu — odstavek a — je tudi določeno, da mora napadalec nositi vse stroške, ki so združeni z napadom.

Član 9 razpravlja o ratifikaciji tega načrta in o tem, kdaj in kako stopi v veljavo ter o mednarodni konferenci za zarorožitev, ki bi se naj sklicala za prvo polovico prihodnjega leta.

Ta načrt je jak dokument za miroljubnost, ki dandanes prevladuje med vodilnimi državniki v Evropi. — Upati je, da bo ta načrt — morda z nekaterimi spremembami — sprejet ter bo služil kot jamstvo miru med državami v Evropi. Najboljše jamstvo pa bo miroljubnost med poedinimi narodi v Evropi. V poštevu tu prihajata predvsem francoski in nemški narod. Ta dva naroda se, kakor spričuje zgodovina, vsako stoletje večkrat med seboj krvavo stepeta ter tako spravita mir vse Evrope v nevarnost. Ne bo torej prišlo do pravega miru, dokler se ne pomirita med seboj nemško in francosko ljudstvo, dokler med obema ne pride do pravih odnosov na gospodarskem, političnem in kulturnem polju. Ta pacifikacija je predpogoj miru na svetu.

Politične beležke.

Beograd o Hrvatih. Po zadnjem shodu HRSS v Zagrebu imajo razni beograjski listi prav zanimive beležke o Hrvatih in o hrvatskem pokretu. Celo »Balkan« je nedavno, seveda iz prozornih namenov, napravil paralelo med srbskimi državniki in med Radičem. Najprej se opisuje, kako Radič začneja svoje shode s krščanskimi pozdravi, kako zborovalci opoldne molijo in kako ima hrvatski narod in ves njegov pokret dobre temelje, kakor zaupanje v Boga in slovo, ljubezen do doma, do domačih običajev itd. Kaj smo mi postavili proti temu pokretu, vprašuje »Balkan«. Postavili smo psovanje Boga, Jezusa in Marije, v nemar nam je sv. Sava in vsi drgi srbski svetniki, vse nacionalne svetinje, razdor imamo v srbskih vrstah, pljuva se na narodne pravke, zasluge se ne priznavajo, veže se nizkost s nespodobnostjo, razpada družba in družina in vse to pod firmo nekega boja za monarhijo in edinstvo. — »Novosti« razmotrivajo pod člankom: »Med narod gospodje!«, ali bi se dal s silo zlomiti Radičev pokret. Najprej se ugotavlja, da je ta pokret podoben nekdanjemu srbskemu pokretu radikalne stranke. Želje po nasilnem rušenju tega pokreta so prazne in predno kdo o pokretu sploh govori, bi moral iti med hrvatski narod in tam bi najbolje videl, koliko moči in zaslonbe ima ta pokret. — Sploh se pa v dobi demokratizma s silo ne da nikogar prepričati in naj se to tudi ne poskuša. — »Demokratija« ima uvodnik pod naslovom »Besede in dela« ter pravi, da se lahko Radiču, Korošču in Spahi reče kar hoče, a oni vendar predstavljajo veliko število volilcev, ki so jih izvolili. V državi se ne sme teptati pozitivnih zakonov, pa tudi ne obtoževati dobre polovice naroda, da je cesarski, klerikalni, protidržavni, subverzivni element, separatist itd. Pašič in Pribičević sta napenjala vse sile, da se preobrne ali pa zadrži normalni tek našega političnega življenja, a je bil njun trud zaman.

»Monarhizem« Velesrbov. Dolgo časa so se posluževali velesrbski kričarji monarhizma kot glavnega agitacijskega sredstva za radikalno in Pribičevićevo stranko. »Monarhizem« in »kralj« to je bil šlager v njihovih glasilih, zlasti v »Balkanu«. S kraljevim imenom se je agitiralo pri volitvah, razbijali so se shodi nasprotnih strank in v imenu kralja si je celo zidal prosluli Svetolik Savič svojo palačo, dvigal milijone iz državnih fondov, da je z njimi zalagal svoj list. Toda čudovito hitro je sledil preobrat v vrstah radikalov. Čim so izgubili oblast je začel Pašič kralju pretiti in radikalski listi so te

pretnje ponavljali s prva prikriti, sedaj pa vedno jasneje in očitneje. Prvači jim seveda »Balkan«, ki preti kralju z revolucijo in republikanstvom, ker sedi njegov glavni urednik radi tiskovnih deliktov v zaporu. Ta Svetolik Savič, ki je preje pisal besneče članke za obrambo monarhije, piše sedaj iz zapora v »Balkanu« na kraljevo adreso pismo, v katerem izjavlja, da prestopa k republikancem ter da bo začel štrajk z gladom. Da je škandal še večji, pa pod pismom na kralja priobčuje drugo na Radiča, v katerem ga prosi za milost, ker mu kralj ne more pomagati. Sedaj se vidi, da so radikali monarhijo smatrali samo za sredstvo, ki jih drži na vladi.

Stabilizacija dinarja. Finančni minister je izjavil: Pridružujem se mnenju strokovnjakov v ministrstvu za finance. V tem je vzajemna z menoj vsa vlada, ki vidi glavni vzrok za to, da dinar dobro stoji, v dobrih notranjopolitičnih razmerah. Prava demokratična vlada z ogromno večino, kakor je vlada Ljube Davidoviča, ki uživa zaupanje ljudstva, učiva zaupanje tudi v inozemstvu. Stabilizaciji so naravno pomagale naše finančne in gospodarske razmere, razen tega pa tudi dobro organiziran izvoz.

Finančni odbor se je sestal v ponedeljek ter je določil dnevni red včerajšnje seje: 1. Pretres uredbe o draginskih dokladah za vpokojence. 2. Povišanje proračunskega člena 55 za 46 milijonov din. Ta člen se nanaša na obveze iz prejšnjih let. 3. Odboritev za ministrstvo za promet, da more na račun odvisnih dohodkov potrošiti 40 milijonov din. Seji je prisostvoval minister za finance dr. Spaho. Opozicija ima v finančnem odboru večino, ker je bil odbor izvoljen še pred prihodom radičevcev. Razmerje je 15:16. Zato so radikali imeli sejo, na kateri so sklenili, kako stališče bodo zavzeli v tem odboru. Pašič-Pribičevićeva opozicija bo v odboru nasprotovala še tako važnim zadevam in delo ne bo šlo naprej, dokler se ob rednem zasedanju (20. 10.) ne izvolijo novi odbori.

Moralno propadanje P. P. politike.

Zadnje dni so listi mnogo pisali o situaciji v radikalni stranki. Iz Beograda so se razširile vesti, ki pa ne povedo nič točnega, marveč brez konca in kraja vprašujejo: kdo odločuje ali prevladuje, ali Pašič ali Jovanović, ali je Pašič za Jovanovičem, ali pa Jovanović za Pašičevim naziranjem, kaj bo Pašič, kaj Jovanović, kaj Ranković itd., kdo pojde za Nastas Petrovičem, kdo bo naslednik Pašiča itd. Vsa ta dolgovozna in brezplodna razmotrivanja in vprašanja imajo menda le namen prikriti globoko in najhujšo krizo radikalne stranke.

Po pravem tako pogoste vesti o radikalnih sploh ne bi smele več veljati za stranko, ampak samo še za radikalske voditelje in poslance. Radikalna stranka je prenehala biti ljudska stranka. Pri zadnjih volitvah je dobila večino srbskih glasov samo poskusno in pogojno, ker je srbski narod mislil, da bo lahko potom te stranke, ki ima tradicijo, uveljavil svoje želje in zahteve. — Prvaki in voditelji so narod razočarali in prevarili in ko Pašič sedaj »apelira« na narod, ima vedno slabši odziv. Tako mu je v Bjelini, kjer napovedoval silo in kri, samo prevara in sila zbrala proti pričakovanju in napovedi zelo picle zborovalce, v Beogradu so pa že itak imeli glavno besedo fašisti, ki so vpili: Živijo Pribičević, drugi šef radikalne stranke! — Ljudstvo se da varati, ni pa pozabljivo in tako postaja gotovo, da potomeci stotisoč srbskih seljakov, ki so ob početku radikalne stranke pod njenim vodstvom nekaj pred dolgimi desetletji na Banjici izsilili novo srbsko ustavo, današnjim radikalnim prvakom ne zaupajo in ne morejo več zaupati svojega zastopstva in svoje ljudske politike. Srbski seljak vidi, kako se slovenski in hrvatski kmet na stotisoče zbira proti Pašič-Pribičevićevi politiki in manifestirata svojo pravo ljudsko politiko enakopravnosti in sporazuma, ter tudi ve, da mora biti to pravo in pošteno, kar zahtevajo tako velike množice kot nekdanja Banjica in ne to, kar si želijo in jemljejo v svoj račun posamezniki s svojimi podkupljenci.

Pašičeva družba pa je tudi vse, kar je le mogoče, — ali v zapadno-kulturnem svetu celo nemogoče — stala, da izgubi zaupanje ljudstva. Sami člani radikalnega poslanskega kluba so začeli bičati korupcijo, ki so jo uganjali njihovi tovariši. Poslanec Ranković je rekel svojemu tovarišu in ministru Kojiču: V beograjskem parlamentu in vladi še ni bilo lopova, kot si ti. — poslanec Dodič je dolžil ministra Janjiča najhujših lumparij in tako je šlo naprej po vrsti. Ranković, Dodič in drugi so vse to, kar so iznesli v splošno javnost, gotovo še v večji meri prikazovali svojim volilem in tako si lahko mislimo, kako je odmevalo med Srbi, ko se je vedno slišalo, da Pašič baš Janjiča, Kojiča, Velizarja Jankoviča, Lazica Markoviča in druge, ki so tudi od lastnih tovarišev najhujše obtoženi, zbira za svoje prve zaupnike in svetovalce.

Precej časa je že od tega, ko se je čulo iz prečanskih krogov, ki gotovo ne poznajo toliko radikalsko-prvaške

korupcije kot kak radikalski poslanec Ranković, naj se Pašića pokliče na odgovornost za napake, za zasluge naj se mu pa da čast in spomenik. To mnenje in predlaganje izhaja iz nevednosti, kdo je zaslužen: ali srbski narod, ali Pašić in drugi politični prvaki njegove vrste in stranke. Ko je srbski narod polagal največje žrtve ter izvrševal zgodovinsko priznana velika dela, se je Pašić s svojim krogom že davno oddaljil od ljudstva in je ljudsko moč in požrtvovalnost samo izrabljal za svojo politiko in tudi za sebe. Srbska Golgota ga je obogatila in še od vojnih odškodnin si je prilastil glavni delež, da so za tisočere najhujših siromakov in medvojnih žrtev samo sramotne mrvice ostale.

Če bi Pašić s kakim drugim in ne s požrtvovalnim, žilavim, junaškim in primitivnim srbskim narodom preživljal svoje čase in prehodil usojena pota, bi gotovo ne bilo danes ne njega, ne njegovih »zaslug«.

Pod prejšnjo vlado je bil parlament nepopoln, ker so bili Hrvati iz njega izpti, in korupcionisti so se smejali, ko so prišle njihove umazanost na dnevni red. Bili so gotovi, da imajo vladno večino za seboj in če sta se pri največji korupciji na ogromno škodo države poleg cele vrste judov in drugih tujih verižnikov pasla vsaj še dva Srba, je bilo to dovolj za slepilo srbskega ljudstva.

Kakor nam razkriva radikalski poslanec Ranković v enem posebno težkem slučaju sleparije in korupcije sploh ni prišlo do razgovora, ker je eden od radikalskih prvakov zagrozil, da se ustrelji, če pride stvar v javnost in na dnevni red. Kaj država, kaj narod, mir in dragoceno življenje radikalskega prvaka je glavno in tako nas ne sme iznenaditi, da se danes suče radikalska politika samo še okrog vprašanja, kako bi se dalo radikalske prvake rešiti že davno zaslužene odgovornosti in kazni za veliko korupcijo.

Od kar so se Pašičevi radikali tako trdno zvezali s Pribečičevo družbo, gre pa z njimi še posebno navzdol in to v prvi vrsti v moralnem oziru. Proti sedanji vladi se P. P. družba ne obnaša kot opozicija, ampak kot prava zarotniška in rovarska zveza. Za »opozicijske« shode se hujskajo in kupujejo nasilni in pravi razbojniški tipi, Pašić-Pribečičevi pristaši, ki služijo kot uradniki, se navajajo k izdajstvu in sabotaži, posebno opozicijsko orožje se pa kuje iz anarhije, ki jo je prejšnji režim uvedel v južni Srbiji. Da ima Pašić-Pribečičeva politika tudi kačake ali razbojnike v svoji službi, je dobro razvidno iz naslednjega slučaja: Kačaki ugrabijo in odvedejo djakoviškega srezkega načelnika ter zahtevajo visoko odkupnino za njegovo živo glavo. Kdo so ti razbojniki, postane jasno ob dejstvu, da so hoteli radikali poprej postaviti za župana djakoviškega Čazim Cura, sorodnika zloglasnega arnavtskega hajduka Bajram Cura. To županovanje je bilo onemogočeno z nastopom sedanje vlade in Čurova komitska družba dela sedaj Pašičevi politični družbi svoje usluge.

V kolikor se Pašić-Pribečičeva politika poprej na vladi ni odtujila na eni strani kulturno-evropskim načelom, na drugi pa ljudskemu zavedanju in poštenju, v toliko se bo pa sedaj v opoziciji pogreznila in končno popolnoma ubila.

Po svetu.

Beneška konferenca bo obravnavala sledeča vprašanja, ki se tičejo Reke: o privatnih dolgovi in avstrijskih kronah, o podružnicah bank in izplačevanju hranilnih vlog, o rednih in izrednih rekvizicijah, o razdelbi arhiva, o odnosih med sodnimi in policijskimi oblastmi obmejnih občin, o občinskih posestvih, o davščinah, o reških dolgovi, o opciji, uradniških penzijah in o vprašanju narodnih manjšin.

Kdo bo plačal porensko okupacijo? Nemški listi pišejo, da so okupacijske oblasti zahtevale od nemške vlade, naj naknadno plača 90 milijonov zlatih mark okupacijskih stroškov. Nemška vlada je to odbila z utemeljitvijo, da so se okupacijske države obvezale, same plačati zasedbene stroške po londonskem sporazumu.

Nemški šovinisti proti parlamentarizmu. General Ludendorff je trdil na zadnjem shodu nemških fašistov v okolici Münchena, da bo nemški narod le tedaj ozdravel, če odpravi parlament in parlamentarizem. Prijatelji Nemcev in nemške države so po njegovem mnenju tisti, ki se borijo proti parlamentarizmu. Ludendorff je napadel tudi katoliški centum, češ, da ni krščanska stranka, ker se drži z demokrati-republikanci, med katerimi so tudi judi.

Kriza kitajske države. Za Evropo so že dolgo časa trajajoči nemiri na Kitajskem precej nejasni, ker v Kini, ogromni državi s čisto drugimi življenjskimi in kulturnimi razmerami vre že dolgo časa in se stvari razvijajo z veliko naglico. Problem današnje Kine je v prvi vrsti kulturni problem. Ta velikanska država se z neverjetno naglico ravna po novi dobi in novih razmerah. V zadnjih osemdesetih letih je prešlo tisočletno carstvo »sredine« silno evolucijo v stikih z Evropo in z Ameriko. S tem pa še ni rečeno, da bi Kina v vsem posnemala evropski zapad. Na Kitajskem je staro onemogočeno, novo pa se še ni uvedlo in utrnilo. Krize trajajo že od leta 1911, ko je revolucionarna in republikanska stranka vrgla staro dinastijo ter proglasila republiko. Od tega časa so neprestani spori in tudi spopadi glede notranje ureditve države, katere netižno razni vplivi in kateri nastanejo tudi vsled tega, da se eden pokrajinski oblastnik bori proti drugemu. Sedaj so boji za prvo kitajsko pristanjšče, mesto Šanghai in ker je to mesto izvanredno važno za Evropo in Ameriko, lahko vsak čas nastopijo intervencije od strani Amerike, Anglije, Japonske in Francije. Če bodo tuje sile začele enkrat nastopati, kakor nekdanj povodok hoksarske vstaje, se seveda prav

lahko zgodi, da Kitajci opustijo medsebojne spore ter se zopet združijo proti tujcem. Na Kitajskem vedno bolj raste ruski vpliv in to zlasti radi tega, ker se Rusija ne vmešava v kitajske notranje zadeve, kakor delajo to Amerika, Japonska in še druge države v zaščito svojega vloženega kapitala in svojih političnih interesov. Današnja Kitajska se edino v tem ne razločuje od nekdanjega »nebeškega carstva«, da najhujše sovraži tujce, ki se vmešavajo v njene notranje zadeve. Nova Kitajska rada sprejema in pazljivo posnema tehnične in druge napredke evropskega zapada od svojih sosedov in če enkrat vstane ogorčena proti tujemu vmešavanju, bo s svojimi tristo milijoni prebivalcev strahovita sila sveta in strašen sovražnik zapada, ki je samo majhen in neznamen polotok napram Aziji.

Kitajska in Društvo narodov. Kitajski poslanik je sporočil Društvu narodov, da zahteva njegova vlada stalno mesto v društvenem svetu, ali pa izstopi iz društva. Kakor vse kaže, si hoče Kitajska zavarovati proste roke za slučaj, da bi se druge sile začele vmešavati v njene notranje zadeve. Amerika je sicer izjavila, da ostane v vsakem slučaju nevtralna, drugače je pa z Japonsko. Eden od glavnih udeležencev sedanjih kitajskih notranjih bojov Čang-Co-Lin želi namreč od japonske vlade razne olajšave za prevažanje svojih čet po mandžurski železnici in če Japonska to dovoli, je to nastop proti kitajski vladi, če pa odreče, je pa zamera pri mogočnem Čang-Co-Linu, ki je neomejen gospodar treh vzhodnih pokrajin Mandžurije, kjer so Japonci zelo zainteresirani. Čang-Co-Lin sedaj prodira, njegove čete so že 200 km pred Pekingom.

Ameriški glas proti imperializmu. Senator La-follette, ki kandidira kot neodvisni predsedniški kandidat in ima veliko zaupanje pri delavstvu in pa pri ameriških tujerodnih naseljencih, je imel nedavno svoj prvi volilni shod z velikansko udeležbo. Govoril je o svojem programu in je potem načel vprašanje: Vojna in mir. Rekel je, da si moramo vse strahote, nesreče in zločine vojne razjasniti na ta način, da razmišljamo, koliko vpliva so imeli v posameznih državah narodi na svoje vlade. Bojevite so one države, kjer odločujejo sami oblastniki, ki so se narodu vrinili in ki zametujejo njegovo voljo in mišljenje. Treba je napovedati boj samovolji imperijalističnih voditeljev, katerim gre v račun, da se vojne nadaljujejo. V Angliji in Franciji je narod že pokazal svojo dobro voljo in moč, ko je postavil poštene in miroljubne ljudi na čelo države. Temu primeru mora slediti tudi Amerika in če mi zmagamo, bomo zahtevali revizijo versailleskega miru, ki davi Evropo. Najpristranejši moramo sodelovati z vsemi miroljubnimi in poštenimi vladami sveta, da onemogočimo vojne, odpravimo splošno vojno dolžnost ter oboroževanje znižamo na minimum. Odločitev o miru in vojni mora počivati v rokah narodov samih.

Kolonijski kongres se je v soboto začel v Rimu. Predsednik je povdarjal, da Nemčija ne bo prej svobodna, dokler zopet ne dobi kolonij, kjer bo našla delo in mesto za svoje delovne moči in za svoje produkte. Doslej so se še vsi delegati iz kolonij pritoževali radi nesposobnosti, s katero vse države upravljajo svoje kolonije.

Iz Slovenije.

Imenovanja šolskih nadzornikov na Slov. Štajerskem. Gospod Fink Franc, okrajni šolski nadzornik v Mariboru je imenovan za okrajnega šolskega nadzornika za osnovne šole v Mariboru in za meščanske šole v mariborski oblasti. Šolskim nadzornikom za okrajna šolska področja so imenovani sledeči gg.: Firm Štefan, nadučitelj v Hočah, za okraje: mesto Ptuj, Ptuj-okolica in Ormož. Zolnir Iva, nadučitelj v Ptuj za okraje: Prevalje, Marenberg, Slovenjgradec in Šoštanj. Grmovšek Miloš, dosedanji okrajni nadzornik v Slov. Gradcu za okraje: Konjice, Rogatec, Šmarje in Kozje. Za šolske okraje Celje mesto in okolica, Vransko, Gornji grad: Černej Ljudevit, okrajni šolski nadzornik v Celju; — za šolske okraje Ljutomer, Gor. Radgona, Št. Lenart: Karbaš Franc, nadučitelj v Ljutomeru; — za šolski okraj Maribor okolica in šolski okraj Slov. Bistrica: Lichtenwallner Matija, okrajni šolski nadzornik v Mariboru; — za okraj Murska Sobota: Nežina Aleš, nadučitelj v Gančanih; — za okraj Dolnja Lendava: Kontler Julij, nadučitelj v Vidoncih.

Duhovniške novice. Kaplan o. Rajner Cerklavec odide s 1. oktobrom t. l. iz Središča v Ljubljano. Subprior križniškega reda o. Kazimir Kosobud pride iz Ljubljane k Sv. Miklavžu pri Ormožu, od koder se g. kaplan Karol Guček preseli v Središče.

Otvoritev orlovske telovadnice. Od Št. Ilje v Sl. gor. poročajo: Dne 5. oktobra v nedeljo bo v Št. Ilju slovesna otvoritev orlovske telovadnice. Na to obmejno slavnost so vabljeni poleg domačinov vsi zavedni rodoljubi iz Maribora.

Občinska hranilnica v Ormožu, za katero jamči ormoška občina, živi od nizko obrestovanih vlog mladoletnih iz celega ormoškega okraja, potem od raznih depozitov in denarjev, ki ga nalaga ormoška občina. Hipotekarna posojila občanem ali okoliškim kmetom Hranilnica navadno ne daje, pač pa nalaga skoro ves svoj odvisni denar v Okrajno posojilnico v Ormožu, kjer ga dobijo potrebni občani in okoličani, pa le za visoke obresti. Okrajna posojilnica je pravzaprav le banka za demokratske trgovce in Občinska hranilnica pa je njena filijalka. Po pravilih je poslala ormoška občina vsaka tri leta šest občinskih odbornikov kot zastopnike občine v odbor Občinske hranilnice. Na začetnje občanov pa je hranilnični odbor pred volitvami v občino izpremenil pravila na šestletno poslovno dobo zato, da bi v slučaju, da pride nasprotna stranka do besede, go-

spodaril dosedanji demokratski odbor nemoteno naprej. To se je zgodilo brez vedenja in soglasja občinskega odbora edinole v korist Okrajne posojilnice in njenih demokratskih mogotcev. Ta njihov korak je v gospodarskem oziru atentat na okoliško ljudstvo, ki je prisiljeno vlagati denar mladoletnih v Občinsko hranilnico za male obresti, prizadeti pa so tudi ormoški občani, ki jamčijo s svojim premoženjem za hranilnico, denar na posodo pa dobijo le pri Okrajni hranilnici za neznosne obresti in če so povrh zadovoljni postati hlapci te banke. Z denarjem, katerega znosijo okoliški kmetje ormoškim trotom, delajo ti-le protiljudsko politiko, osobito pri volitvah, ko se z žulji kmečkih rok plačujejo glasovi, pijača in časopisi. Okoličani in Ormožani si te demokratske zaušnice ne bodo dali dopasti, storili bodo vse korake v dosego svojih pravic, naprošajo pa tudi g. poslanca Bedjaniča, da se zavzame za stvar na pristojnem mestu, kajti Občinska hranilnica v Ormožu posluje pod državnim nadzorstvom.

Orel v Slov. Bistrici priredi v nedeljo, dne 28. sept. popoldne ob 3. uri v dvorani okrajne hranilnice telovadno akademijo s prav lepim sporedom. Vsi prijatelji orlovstva iskreno vabljeni. Bog živi!

Roparski napad. V noči od 21. na 22. t. m. je bil napaden na cesti med Št. Lenartom in Sv. Trojico 37 letni Vincenc Kinkl, posestnik iz Partinje. Napadalec je udaril Kinkla s kolom po glavi tako močno, da se je ta pod udarcem zgrudil na tla. Po ležeči žrtvi je bestijalen zločinec toliko časa udrihal, dokler ni obležala v nezavesti. Kinkel je ležal v nezavesti celih 8 ur, dokler ga niso pripeljali v mariborsko bolnico, kjer so ugotovili, da mu je napadalec prebil lobanjo, dvakrat zlomil desno laket, ter izbil z udarcem po bradi pet zob, poleg tega pa mu je še močno odrgnil kožo. Oropal ga je popolnoma ter pustil ležati v samih hlačah in srajci, dočim je suknjo in denar odnesel. O zverinskem napadalcu še ni nobenega sledu.

Oster — a primeren odgovor »Domovini«. Od Sv. Jederti nad Laškimi nam pišejo: Resnicoljubna »Domovina« namigava v zadnjih številkah, da so me zasačili v neki laški trgovini, ko sem ukradel zavoj žrebljev, a da se na mojo prošnjo ni napravila ovadba. Škoda da se ni! Mene sicer pisanje orjunske »Domovine« nič ne skrbi, in sram bi me bilo, če bi me taka cunja hvalila. Ker pa dopisnik dostavlja, da sem odbornik in svetovalec krištofske občine, izvoljen na listi SLS, zato moramo v obrambo stranke, izjaviti to-le: Nesramni dopisnik, dokaži mi tatvino v laški trgovini in takoj ti prepustim zastonj celo svoje posestvo, tudi zaproseno gostilniško koncesijo in »leseno bajto«, ki ti je toliko napoti. Gosp. Elsbacher, kjer se je baje izvršila ta tatvina, je gotovo pripravljen, ti vsak časa dati pojasnilo, da nisem kradel jaz, ampak nekdo, ki je na demokratski občinski listi. Razumeš?! Zato pa si in ostaneš dopisnik, v mojih očeh — baraba. Jaz in moji tovariši v občinskem odboru si bomo tvojo satansko zlobnost zapomnili, in se pri vsakih volitvah, kakor sam pišeš, še bolj besno zagnali v orjunske demokrate, ta najogabnejši izvržek slovenskega ljudstva. Pridi torej, podli baraba, še danes lahko postaneš gospodar »Na slatini«, samo dokaži prej, da nisi z »Domovino« vred ostuden lažnjivec. Da se zmeniva pri sodnji, podpiši se, kakor se podpišem jaz. — Franc Nemec.

Ravnateljstvo državne babiške šole v Ljubljani je z razglasom z dne 1. septembra t. l. objavilo pričetek učnega tečaja 1924-25. Tozadavne natančnejše določbe so razvidne na uradni deski mestnega magistrata.

Dnevne novice.

Pridobitev državljanstva. Na interparlamentarni konferenci v Bernu je bila iznešena tudi velika krivica, ki se godi tisočerm, ker nasledstvene države nečje sprejeti vseh prebivalcev pokrajin, ki so jim pripadle, za svoje državljane in ker nimajo zakona o pridobitvi državljanstva. Tako na primer Italija noče kot državljane sprejeti ljudi iz Primorja, Goriške in Tirola, če so se njihovi potomci tam kot bivši avstrijski državni uradniki naselili in si pridobili domovinsko pravico, pa naj bivajo še tako dolgo v istem kraju. Na Češkem, v Ogrski in v Jugoslaviji se je državljanstvo sploh dalo pridobiti samo z opcijo po plemenski (narodnosti) in krvni pripadnosti in so vsi, ki zahtevane pripadnosti po svojih pradedih ne morejo dokazati, ostali brez državljanstva. In ravno Češka, Ogrska in Jugoslavija imajo veliko številno prebivalstvo — potomce pred deset- in stoletji naseljenih drugih narodov in od teh vsi, ki so imeli pred letom 1910 kje drugje domovinsko pravico, sedaj še vedno ne morejo postati državljani držav, na katerih področju že od davno živijo. Krivica proti nedolžnim in poštenim ljudem, ki radevolje nosijo vsa državna bremena, je ponekod še večja, ker se jih meče v eden in isti koš s tujci, ki zares samo začasno bivajo v državi. — Na podlagi podanih referatov ho odbor interparlamentarne konference v Bernu razpravljal o tem, kako bi se enotno rešil krivični in za Evropo gotovo sramotni problem brezdržavljanstva. Čehoslovaška je sedaj že pripravila zakon, po katerem se prizna državljanstvo vsem, ki že od leta 1906 nepretrgoma bivajo na njenem ozemlju in to velja še posebej za Slovaško in Podkarpatsko Rusijo, kjer je največ po pomanjkljivosti mirovni določil silno krivično prizadetih ljudi. Upamo, da tudi naša vlada nekaj podobnega ukrene ter da brez vseh posebnih taks in korakov prizna državljanstvo vsem, ki najmanj 10 let bivajo nepretrgoma na ozemlju sedanje države. Pred leti je bil od vlade pripravljen zakon, da dobijo državljanstvo vsi, ki so v Srbiji že 7 let, v »prečanskih« krajih pa po sedmih letih od 1. 12. 1918. To je krivično za enotno državo, nekaj pa je le in krivično prizadeti bi bili tudi s tem za-

dovoljni, če se že za vse ne določi enako, kot se spodobi za enotno državo, vsaj po 10. ali 15. letih pridobitev državljanstva. Čudno je pri nas to, da čisto čitamo po listih, kako se raznim Rusom-beguncem priznava SHS-državljanstvo, ko vendar nimamo zakona in ko se po starem avstrijskem zakonu o pridobitvi državljanstva ne postopa. Mar se Ruse sprejema po starem srbskem zakonu? Če je to, potem je ta prednost zelo neumestna, ko so Rusi pri nas komaj 5 do 6 let, dočim imamo brezdomovince, ki že dolga desetletja bivajo na ozemlju države SHS.

Minister dr. Kulovec o avtonomni carinski tarifi. V ekonomskem odboru se je razpravljalo o uvedbi nove predlaganega carinskega tarifa. Minister za poljedelstvo, dr. Kulovec je povdarjal, da je novi projekt zelo ugoden za nekatere industrijske panoge, toda krivičen za poljedelstvo. Tako na primer se bi po novi tarifi zvišala carina za modro galico, ki je dosedaj znašala 3.50 pri kg za 200 odstotkov. Minister je omenil, da se je to zvišanje dogodilo samo na pritisk dveh domačih tvrdk, ki pa nikakor nista v stanju kriti domače potrebe. Carina na uvoz poljedelskih strojev je zvišana, dosedaj pa je bila prosta. Pri nekaterih vrstah strojev znaša carina polovico faktične vrednosti. Bivša vlada, ki je izdelala novi predlog, se je ozirala samo na industrijo, dočim je poljedelstvo, ki je glavni gospodarski faktor države, in katerega bi se moralo najbolj podpirati, — popolnoma zanemarila. Novi predlog pride pred narodno skupščino, ki ga bo končno javno redigirala. Tu se bo poskrbelo, da bo nova tarifa ščitila tudi poljedelstvo, ne samo industrijo.

Kongres pravnikov v Zagrebu. V ponedeljek, dne 22. t. m. se je vršila zadnja seja pravniškega kongresa v Zagrebu. Razpravljalo se je o resolucijah, katere so izdelali posamezni odseki ter so bile vse sprejete. Kongres je zaključil predsednik dr. Verona s kratkim nagovorom. V torek so se podali udeleženci kongresa v Lepoglavo, da si ogledajo tamošnjo kaznilnico.

Fiasko v policajdemokratski luči. Minulo nedeljo je zborovala Radičeva stranka v Bjelovaru. Časopisje poroča o veličastni manifestaciji radičevcev, katerih je bilo gotovo 20—30 tisoč. Ljubljanski »Narod« pa je dobil od svojega posebnega poročevalca iz Bjelovara poročilo, da je bilo to zborovanje en velikanski fiasko, ker se je udeležilo zbora samo borih 4 tisoč ljudi, seve same žene in otroci. »Narod« se je po svoji stari navadi na debelo zlagal, a vzemimo, da bi bilo res prisostovalo zborovanju samo 4 tisoč ljudi, bi še vedno bilo veliko in impozantno v primeri z zborovanji, katere imata v zadnjem času Pašič in Pribečević. Ako se zbere policajdemokratov za eno omizje, je to že manifestacija, ako pa zboruje SLS, ali pa Radič s tisoči in tisoči ljudskih mas, je to potem po »Narodu« in »Jutru« popoln fiasko!

Preiskava radi ukradenih tajnih spisov v vojnem ministrstvu. Beograjsko sodišče še sedaj ni zaključilo zadeve ukradenih tajnih spisov v vojnem ministrstvu, ki teče že od lanskega leta. Bilo je to tedaj, ko so hoteli iz afere špijonke Androlić skovati proces proti hrvatskim politikom in pa proti hrvatskim oficirjem, ki so tedaj še služili v vojski. Zmanjkali so neki tajni vojaški spisi, a komaj se je začela voditi preiskava, je bilo že ugotovljeno, da leži vsa krivda na zanikarnosti gotovih oficirjev vojnega ministrstva, ki pa seveda niso Hrvati. Zaprlj so dva srbska narednika, ki sta službovala v vojnoministrskih pisarnah in ko se je začela sedaj proti njima razprava, sta oba obdolženca trdila, da sta bila do sedanjih izjav v ječi prisiljena z batinami in z drugovrstnim mučenjem. Razprava se je zopet preložila in preiskava se začne deloma znova.

Obsodba tajnika Dobrovoljskega saveza. Dolgoletni tajnik Dobrovoljskega saveza v Beogradu, Dragoljub Todorović je bil pred beograjskim sodiščem sojen radi raznih poneverb in falsificiranja. Da bi sebe opral, je obtoževal predsednika saveza še hujskih goljufij, pa mu vse to ni pomagalo in je bil za eno poneverbo obsojen na dve leti, za druge manjše pa na osem mesecev ječe in na povrnitev škode. Obsojeni tajnik je star že nad 60 let. V dobrovoljski organizaciji morajo vladati čedne razmere.

Obveznice vojne škode. Direkcija državnih dolgov je bila že večkrat primorana, dementirati razne govoriče, katere razširjajo špekulanti z namenom pobiranja vrednosti obveznic vojne škode. Kakor je direkcija dolgov dementirala vesti o uničenih obveznicah vojne škode, tako so zopet špekulanti začeli razširjati vesti, da država sedaj ne bode izplačevala kuponov teh obveznic. Vse te vesti so neresnične in tendenciozne ter imajo namen, da nepoučene lastnike teh obveznic pregovore, da iste prodajo. Vse obveznice, ki so do sedaj v prometu, veljajo in ni niti jedna istih uničena. Te obveznice pa bodo amortizirale po amortizacijskem načrtu, predvidenem v zakonu o izplačevanju vojne škode; kuponi teh obveznic se bodo izplačevali točno v roku, ker je v drž. proračunu predvidena potrebna svota za izplačevanje istih kakor tudi vseh ostalih državnih obveznic.

Kaj nam poročajo naši vojaki od bolgarske meje? Pismo se glasi: Naj nam dovoli slovensko ljudstvo, da mu pošljemo najlepše pozdrave od »bugarske granice«. Naj nam malo opišemo, kako tukaj narod uspeva. Najbolj se interesiramo za hrano, katero ti ljudje najbolj ljubijo in to je ljuta paprika v storžih ter paradajz. — Vse to oni uživajo surovo. Pravega kruha sploh ne poznajo, kakor ga imamo pri nas, ta kruh tukaj nima nikakega okusa. Ljudje živijo tukaj še vse po starih navadah, kakor v starem veku. Pravega poljedelškega orodja ne poznajo. Vozov ne poznajo, kakoršne imamo pri nas. Ne boste nam verjeli, da sedaj tukaj v najhujsji vročini spravljajo žito na saneh in to se nekako čudno ujemlje; takšnih še nismo videli, kakor smo jih tukaj. Res je to nekaj čudnega, da bi od nas, iz naših

krajev prišel kdo vse to pogledat, čutil bi se temu, kako morejo sploh kaj delati. Sedaj pa nekaj o naših razmerah. Hodimo po visokih planinah, uživamo prave sveži gorski zrak ter je voda tukaj tudi še precej dobra in mrzla. Na albanski granici je to vse drugače in slabše. Veseli smo, da smo vsi zdravi. Nalezljivih boleznih tukaj ni, dosedaj se še ni pojavila nobena. Tukaj, kjer smo, je meja. Gledamo pusto bolgarsko gorovje in hribovje. Nič kaj ni prijetno. Lepih razgledov ni, temveč same planine. Komaj čakamo, ko se bomo zopet vračali v našo lepo kasarno, v kateri smo bivali poprej. Težko čakamo, da završimo naše delo in se vrnemo nazaj v naše lepe kraje, v katerih smo navajeni in katere najbolj ljubimo. Mislimo, da se zopet kaj kmalu vidimo. Mogoče pridemo še na dopust pogledat, kakšna bo trgatva, da si bomo privoščili domačega vinca, — naših tako zaželenih krepilnih kapljic. Tukaj se dobi samo slivovka in še ta nič ne velja. Zopet bomo veseli, ko pridemo k svojim staršem pogledat in se malo oddahniti. Ali veselimo se pa tega najbolj, ko bomo slišali glas in naredjenje: spremajte se, idemo nazaj u Karlovac, kjer smo bili poprej. Sedaj končamo. Sprejmite še enkrat najlepše pozdrave naši ljubi starši, bratje, sestre in vsi naši prijatelji in vsi čitatelji tega lista od nas slovenskih fantov vojakov od »bugarske granice« in to: Avgustin Sotšek, Podsreda, Rudolf Cunder, Stožice pri Ljubljani, Pavo Cigale pri Zereh, Stefan Pravst, Kranj, Jožef Kramar, Kranjska gora, Jožef Strah, Kumpolje, Ivan Mihelič, Črnomelj, Franc Drol, Sevice.

Gosenice v Bački. V Bački pridelujejo kmetje poleg žita največ zelje, katerega potem v ogromnih količinah izvažajo v inozemstvo. Vsako leto obsele z zeljem tisoče oralov; letos so si obetali posebno dober pridelek, toda račune so jim prekrizale gosenice, ki so dobesedno uničile ogromne nasade. Škoda znaša mnogo milijonov, vsak boj proti tem škodljivcem pa je brezuspešen, ker nastopajo povsod v silnem številu.

Nekaj iz statistike vodnih zadrug v Bački. V celi Bački je 28 vodnih zadrug. Od teh je 23, ki so za izsuševanje zemlje, pet pa, da ščitijo te kraje pred poplavamami. Vse zadruge skupaj varujejo 239.447 katastralnih oralov, odnosno 136.454 hektarjev zemlje. V celoti meri Bačka 532.192 hektarjev, produktivna površina znaša 486.183 hektarjev, neproduktivna pa 48.173 hektarjev. Po ravno kar navedeni statistiki je razvidno, kaj na prvi pogled, kolike važnosti so vodne zadruge glede pretvarjanja neplodne zemlje v plodovito. Velikanske kompleksne močvirij so te zadruge že izsušile.

Statistika zavarovanih delavcev v naši državi: zavarovanih delavcev ze pri nas 455.000. Največje število od teh pade na Hrvatsko in Slovenijo. V celi naši državi imamo 1.200.000 delavcev, torej je za slučaj nesreče zavarovana samo ena tretjina. Po drugih državah znaša zavarovanje 98 odstotkov. Najmanj delavcev je zavarovanih v Srbiji.

Čudni naravni pojavi. Zadnje dni je nastopilo povsod po naši državi izvanredno toplo vreme. Sedaj še le pravzaprav uživamo letošnje poletje. Toplo vreme je tudi vzrok, da ja začelo ponekod drevje v drugi odganjati ter cvesti. V Križevcih na Hrvatskem je začel na več mestih cvesti španski bezek (Flieder), pa tudi jabolka so poglala na mnogih sadonosnikih cvet v drugi.

Sprejem gojencev v mornariško strojno podoficirsko šolo. Po odredbi ministra vojne in mornarice se bodo sprejelo v teku meseca novembra tekočega leta v strojno podoficirsko šolo mornarice 90 gojencev, ki bodo uvrščeni v IX. učenski razred. V teku 18 mesecev se bodo učenci izobrazili v strojni stroki in na temelju te izobrazbe se bodo upotrebili v strojem ali električnem oddelku. Konkurzi so razposlani vsem vojnim in državnim uradom v večjih krajih in iz njih so razvidni vsi pogoji za sprejem.

Sprejem gojencev v vojaško muzičko šolo v Vršču. V imenovano šolo se brezplačno sprejmejo gojenci od 12. do 16. leta in traja tri leta. Prijave za vstop v šolo je do 13. oktobra oddati v pisarni kapelnika vojne muzike v Mariboru, (Melje, kasarna kralja Aleksandra. — Za sprejem naj prinese vsak: 1. Lastnoročno pisano prošnjo. 2. Krstni list. 3. Domovnico. 4. Šolsko spričevalo. 5. Nравstveno spričevalo. 6. Dovoljenje staršev oz. njih namestnikov (uradno potrjeno) da sme stopiti v šolo in da se obvežejo plačati škodo državi, ako bi gojenec radi slabega obnašanja bil odpuščen.

Pridelek bombaža v naši državi. Malokomu je morda znano, da se pridelava v naši državi znatna količina bombaža. Bombaževi nasadi se nahajajo v Macedoniji, okrog Djevdjelije, Strumice, Tikveča in Negotina. Letošnji pridelek bo boljši za 20 odstot. od lanskega ter bo znašal približno 120 tisoč kg čistega bombaža. Ker se bombaž dobro proda, — izvažajo ga največ v Grčijo — se nasadi vsako leto množijo. Kvaliteta našega bombaža je srednja, ter se uporablja le za platno slabše vrste. Pomešan z boljšimi vrstami, se da uporabljati tudi za industrijske izdelke.

Gospodarska kriza v Dalmaciji. Izmed vseh pokrajin, ki so se po prevratu ujedinile v SHS, stoji sigurno, kar se tiče gospodarstva danes Dalmacija najslabše. Še pod Avstrijo je bila ta dežela pasivna kljub ugodnim gospodarskim pogojem in velik del njenega prebivalstva si je moral iskati kruh v tujini. Dalmatince — delavce in mornarje si našel povsod, na vseh kontinentih. Po prevratu se je gospodarska kriza zaostila. Tudi tisti sloji prebivalstva, ki so pred vojno ugodno prosperovali in to so vinogradniki, poljedelci in ribiči, se nahajajo danes pred veliko nevarnostjo. Ker jih njihov poklic ne more preživljati, bodo prisiljeni na emigracijo. Najslabše gotovo stoji danes vinogradniki. Pred vojno je Dalmacija producirala približno 1.000.000 hl vina. Od tega je vsako leto izvozila okrog 600.000 hl, 350 tisoč hl se je konzumiralo doma, ostanek pa predelal v žganje.

Po vojni je izvoz začel naglo padati in s tem je padla znatno tudi produkcija. Leta 1923 je znašal izvoz samo 25.978 hl — v primeri s predvojnimi izvozi niti dvajsetinko tega — ostala količina je ostala v deželi sami. Letos računajo, da bo zopet ostalo doma nad 200 tisoč hektolitrov neprodanega vina, poleg one količine, katero Dalmacija letno sama konzumira. Posestniki, ki imajo velike, vzorno urejene vinograde, so danes faktično največji siromaki. — Poljedelci, ki imajo poleg vinogradov še polja, stojijo gospodarsko mnogo bolje. Iz Dalmacije se v veliki množini izvažajo zdravilne rastline, na primer pelin itd., ki jih poljedelci na veliko pridelujejo na svojih posestvih. Nadalje se izvažajo v inozemstvo višnje (maraske) iz katerih se dela glasoviti »maraschini«. Važen produkt je v Dalmaciji olivno olje, vendar moramo žalibog tudi tu beležiti znatno nazadovanje od predvojnega stanja. Letno se proizvaža v Dalmaciji nekaj okrog 28 tisoč met. stotov olivnega olja, kar ne zadostuje za našo potrebo, ker poleg tega uvažamo okrog 15 tisoč met. stotov olja. Pri umnem gojenju oljnih nasadov bi bilo mogoče produkcijo olja dvigniti še za 20 do 30 tisoč hl. — Smokev se pridelava v Dalmaciji okrog 52 tisoč met. stotov, kar bi moglo kriti domačo potrebo. Poleg tega se pridelava okrog 40 vagonov oranž in 50 vagonov citron. Najboljše stoji danes ribiči, ker se je s pogodbami z Italijo njihov obstoj zopet zagotovil. — Da se gospodarska kriza v Dalmaciji nekoliko ublaži, bi se morali v prvi vrsti omejiti nasadi vinske trte samo na kraje, kjer se prideluje res prvovrstno vino in to so predvsem otoki, podpirati bi se moralo z vsemi močmi poljedelstvo ter nasadi južnega sadja in oljk, da v tem oziru ne bomo več navezani na uvoz iz inozemstva.

Pleša — prostor za reklamo. Na Dunaju, ki je zelo iznajdljiv v reklamah, se pojavlja zadnji čas po najobjudenejših javnih lokalih mož, ki ima na svoji veliki pleši pisane in risane najrazličnejše reklame. Ko se je prvič pojavil v kaki večji kavarni ali pa na promenadi, se odkril ter pokazal na svoji glavi reklamne raznih tvrdk, je bila silna senzacija in vse se je gnetlo okrog dostojanstveno nastopajočega možaka. Naenkrat so se raznesle govoriče, da je to eden od bivših visokih oficirjev, ki drugače ni mogel najti zaslužka in je nazadnje svojo plešo prodal za reklamo. Dopisnik dunajskega lista »Die Stunde« se je spustil v razgovor z gospodom, ki prodaja plešo in ta se je v pogovoru izkazal kot pravi velikomestni filozof: »Naj ljudje le govorijo, kaj sem bil poprej, ker je čisto vseeno, ali sem bil oficir, uradnik, artist, igralec ali karkoli in naj znam to ali ono. Od znanja, ki ga človek od poprej poseduje, se ne da vedno živeti in ker hočejo vsi živeti, se mnogi tudi prodajajo. Če prodaja eden celo svojo glavo, svoj um in razum, svoje srce, celo svoje telo, zakaj jaz ne bi prodal svoje pleše?

IZ MARIBORA.

Železniška nesreča v Špilju. Dne 23. septembra jutraj je v Špilju zapeljal dunajski brzovlak na v postaji stoječ rezervni vlak in je poškodoval nekoliko vozov, pa tudi šest oseb je lahko ranjenih. Ker sta bila vsled tega oba glavna tira zaprta, je prišel graški osebni vlak z zamudo 83 minut v Maribor. Kdo je nesrečo zakrivil, se še ne ve. Trdijo, da je bila kretanca prav postavljena, a je brzovlak pripeljal s tako silo na postajo, da je kretanca sama skočila v napačno smer.

Orkester Glasbene Matice. Ob svoji petletnici, katero proslavlja to leto Glasbena Matica, bo proizvajala tekom sezone več slavnostnih koncertov. Najprej pride na vrsto Dvorakov »Mrtvaški ženin«, pri katerem nastopi tudi orkester. Naloga orkestra v tem vokalno-orkestralnem delu je velika; zahteva razen pihal precej velik in številen aparat godalnega kvinteta. Odbor orkestra pozivlja vse stare člane, kakor sploh vse godbenike — godače, violiste, čeliste in kontrabasiste, eventualno tudi pihalce —, kateri bi se želeli udeležiti proizvajanja tega mogočnega in prekrasnega dela velikega češkega mojstra, da pridejo točno k orkestralnim vajam, ki se bodo vršile vsak ponedeljek in petek točno ob 20. uri v društvenih prostorih. Prva vaja bo v petek, dne 26. t. m.

Samostan šolskih sester v Mariboru. Presvetli škof dr. Andrej Karlin bo prihodnji četrtek, 2. oktobra ob pol 4. uri popoldne blagoslovil dva nova zvona za cerkev cc. šolskih sester. Pripeljali bodo nova zvona iz tvrdke »Zvonoglas« 1. oktobra popoldne. Vsi prijatelji in dobrotniki samostana prav iskreno vabljeni, da se udeležijo te slavnosti.

Krekova posojilnica v Mariboru vabi vse naše somišljenike, posebno delavce, da nalagajo svoje prihranke pri njej. Uradne ure so ob sobotah od 3. do 5. ure popoldne, ob nedeljah od 9. do 11. ure dopoldne. Delavci, ako hočete dvigniti socialno svoj stan, ga morate najprvo gospodarsko dvigniti. Zato denar v svojo posojilnico.

Krščanska ženska zveza ima v nedeljo, dne 28. sept. ob peti uri popoldne predavanje v kazini na Slomškovem trgu. Vse članice se vabite, da se predavanja polnoštevilno udeležite, govor bo pomemben.

Okrajno ribarsko društvo »Dravska dolina« v Mariboru. Vabilo. Dne 3. oktobra 1924 se vrši ob 8. uri zvečer v Gambirnovi dvorani, Gregorčičeva ulica letni občni zbor z nastopnim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Odborovo poročilo o svojem delovanju. 3. Blagajnikovo poročilo. 4. Volitev predsednika, odbora in 2 rač. preglednikov. 6. Slučajnosti. Dr. Herman Kraus, predsednik. 588

Izreden užitek za šahovce . . . Dr. Em. Lasker, ki je desetletja bil največji šah. mojster sveta in ki je še letos v New Yorku dosegel prvo mesto proti najmočnejšim igralcem, celo proti Kubancu Capablanki, ki sicer velja

sedaj za svetovnega prvaka, vsled newijorske zmage mora vendar Laskerju še prepustiti ta naslov, pride dne 30. t. m. v Maribor, kjer bo kot šah. mojster, obenem pa kot filozof predaval o svojem svetovnem naziranju in o svojih šah. izkušnjah. Potenkosti predavanja bodo pravočasno javljeni. Vstopnice v predprodaji se dobe pri tajniku šahovskega kluba, prof. Favaju. Noben šahist naj ne zamudi te redke prilike, da vidi in spozna svetovnega prvaka.

OASPD. Izleti v nedeljo, 28. t. m. na Urško. Odpelje-mo se ob 5.38 do Gušanja ter krenemo koj na vrh. Se-stop šo isti dan na Kollje. Radi polovične vožnje se je oglasiti do petka, 26. t. m. pri g. Baloh, trgovcu, Grajski trg.

Obitno-nadaljevalna šola v Mariboru naznanja, da se začne pouk v šol. letu 1924-25 v nedeljo, dne 5. okt. ob 8. uri zjutraj. Od dne 29. septembra do dne 4. oktobra naj si pridejo vajenci in vajenke v uradnih urah v mest. šolski svet na Slomškov trg po listke, na katerih bo označeno, kam mora vsakdo v šolo. Da ne bo prevelikega navala, naj pridejo od 29. septembra do 1. oktobra vsi oni, katerih rodbinska imena začenjajo s črkama A—M, od 2. do 4. oktobra s črkami N—Z.

Jugoslovanska hranilnica in posojilnica r. z. z. o. z. v Mariboru se je preselila iz Frankopanove ulice 17 v Frankopanovo ulico 2. Zadruga daje v svrhu nabave vsakovrstnih gospodarskih potrebščin razven gotovine, blagovne kredite, ki so veliko cenejši kot gotovina. Hranilne vloge se obrestujejo po 8—10 odstot., po dogovoru eventualno več. Zadruga ima deloma zalogo razne robe, deloma so na razpolago vzorci, po katerih naročuje zadruga direktno v tovarnah. Razven tega pa dobijo prosilci blagovnih kreditov od zadruge na željo tudi kreditne nakaznice glaseče se na razne trgovce, kjer si nakupijo robo, kakor: klobuke, čevlje, obleko gotovo in po meri, perilo, knjige, posodo hišno opremo, slano (špeh), dežnike, razne drobnarije, ure, zdravila, drva, premog itd. tako, da se lahko družina in gospodinjstvo celotno opre-mi, račune pa plača zadruga. Kreditojemalec ima torej samo en skupen dolg pri zadrugi, ki ga mesečno odplačuje. Za svoto, ki jo je stranka že odplačala, se dobi zopet kreditna nakaznica. Obresti za blagovni kredit znašajo tačas 4 do največ 10 odstot. Zadruga šteje že čez tisoč članov državnih in javnih nameščencev in delavcev. Tiskovine za nabavo kreditov so na razpolago pri zadrugi. Uradne ure so vsaki dan od 18. do 20. — 6. do 8. ure zvečer — razven sobote, nedelje in praznikov. Informacije za blagovne kredite vsaki dan od 18. do 20. ure in ob nedeljah in praznikih od 8. do 12. ure v lokalih blagovnega oddelka, Frankopanova ulica 2. Seja za blagovne kredite se vrši vsak teden.

Novi tečajji za strojepisje, stenografijo in knjigovodstvo (posamezni pouk) začnejo na Ant. Rud. Legatovi šoli v Mariboru dne 1. oktobra in trajajo širi mesece. Pojasnila in vpisovanja v trgovini s pisalnimi stroji Ant. Rud. Legat, Maribor, Slovenska ulica 7, telefon 100.

Srbobhrvaščino poučuje prvovrsten strokovnjak posamezno in v skupinah po Berlitzovi metodi tudi cirilico, čitanje in pisanje. Vpisovanja in pojasnila dnevno v trgovini s pisarniskimi stroji Ant. Rud. Legat, Maribor samo Slovenska ulica 7, telefon 100.

Dušica.

Roman v treh delih. Angleški spisala B. Orczy.
Prevedel Paulus.

52

Veseli Percyjev glas je občutno olajšal napetost.

Margareta je zadovoljno vzdihnila. Končno, kaj je bilo bolj naravno, ko da je Percy s svojo neodgovorno zbadljivostjo pozdravil človeka, ki je prisegel, da ga spravi pod guillotino —?

Chauvelin sam ni bil kaj posebno iznenaden nad ljubeznivostjo svojega nasprotnika. Saj si je že tolikokrat izkusil njegovo drzno hladnokrvnost!

Globoko se je priklonil predvsem Njegovemu kraljevskemu Visočanstvu, princu waleškemu, ki se je velikodušno smehljajal nekdanjemu pooblaščenču republikanske vlade. Vedel je, da bo Percy vsak hip izsul nad ubogo glavo Francozovo vso izbrano zbirko svojih najduhovitejših dovtipov, zato je bil dobre volje in že vnaprej se je veselil na zabavo.

»Dolgo je že, da vas nisem videl, gospod Chauvelin!« je dejal z lahno zbadljivostjo. »In če se ne motim, ste lani precej naglih korakov zapustili dvor mojega očeta, ali ne?«

»E-hm —, Vaše kraljevsko Visočanstvo«, se je vtaknil vmes Percy veselo, »moj prijatelj tule, gospod eh — Chaubertin in jaz, midva sva imela tistikrat važne pomenke in posle, ki se niso dali opraviti drugje ko na francoskih tleh. Ali ne, gospod?«

»Čisto prav, gospod Percy!« je dejal Chauvelin suho.

»Pomeniti sva se morala o neki vražje slabi juhi, v Calaisu je bilo, ali ne?« je nadaljeval Percy zbadljivo, pa obenem poln razposajene šaljivosti, »in o nekem vinu, — sam jesih je bilo tisto vino, prisegla bi na to, gospod, — e-hm — Chaubertin —, ne ne, oprostite prosim — tale francoska imena — človek se jim nikdar prav ne privadi —! Gospod Chauvelin, sem hotel reči! Kajne —? Na —! Torej gospod Chauvelin in jaz, midva sva se končno čisto sporazumela o teh važnih vprašanjih. Edina reč, ki o njej nisva soglašala, je bilo vprašanje tobaka.«

»Glede tobaka —?« se je smejal princ waleški, ki se je očitno prav dobro zabaval.

»Da, Visočanstvo, glede tobaka! Gospod Chauvelin tule ima — če smem tako reči — strašno pokvarjen

okus, da si meša tobak s poprom —. Ali ni tako, gospod — e-hm Chaubertin, kaj?«

»Chauvelin, gospod Blakeney!« je pripomnil nekdanji pooblaščen poverjenik suho. Vkljub vsej izzivajoči, drzni zbadljivosti svojega nasprotnika je ostal miren, hladen, vljuden.

Margareti pa se je zdelo da sanja —.

Ni videla več šatora, ne Renate, ne Chauvelina, nikogar —. Zdelo se ji je da vidi nazaj v preteklost, dneve, tedne —, dogodke, ki so se vršili nekje daleč —, v temni, zakotni beznici, kjer so se zbirali krvoločni vodje revolucije. Zdelo se ji je, da čuje, kako delata naklepe Chauvelin in Candeille, kako snujeta pogubne zanke, ki bi se vanje končno naj ujel ponosni orel — »Dušica«.

Vse sta natančno določila vnaprej, šator »za uboge sestrane v Parizu«, nastop Renatin, nastop Chauvelinov, besede, ki jih bodeta govorila —. Celo to sta določila, kaj bo na, Margareta govorila —.

Da, — ves prizor je bila zlobna, nalašč prirejena igra in osebe v tej igri so nastopale, delale, se obnašale slepo kakor je hotel Chauvelin, brez lastne volje, — kakor onele lešene podobe —. In tudi ona sama, Margareta, je v tej igri igrala slepo vlogo, ki ji je bila že vnaprej določena —. In tudi Percy —.

Planila bi po koncu, kriknila bi, borila bi se zoper te strašne sanje —.

Pa ni mogla. Saj je sanjala —. In v sanjah se človek ne more geniti, prej ne minejo take moreče sanje, da se človek prebudi —.

In kakor v sanjah je čula, da princ waleški poprašuje po imenu mlade igralke.

Tudi to je bilo že vnaprej tako določeno. Tudi princ waleški je bil lesena podoba, ki je govoril, delal in se obnašal kakor je hotel Chauvelin.

Mehanično in kakor naučeno je Margareta predstavila Renato Candeille Njegovemu kraljevskemu Visočanstvu, mehanično in kakor v sanjah je dejala:

»Če Vaše Visočanstvo dovoli, bo gospodična zapela par francoskih pesmi jutri na našem pozdravem večeru.«

»Seveda seveda!« je dejal princ živahno. »Sam sem znal nekatere francoske pesmice v svoji mladosti. Lepe so —, ljubke —. Veselilo nas bo! — Kaj, Blakeney?« se je obrnil k svojemu spremljevalcu. »In vi, ali ne bode

kot hišni gospodar povabili na pozdravni večer tudi te-gale gospoda Chauvelina —?«

»To se samo po sebi razume, Vaše kraljevsko Visočanstvo!« je gostoljubno odgovoril Percy in se izbrano vljudnostjo poklonil svojemu zakletemu sovražniku. Seveda pričakujem gospoda Chauvelina! Že dolgo se nisva videla, dobrodošel je v Richmondu!«

(Dalje prihodnjije).

Služba organista in mežnarja. Na Razborju pri Zidanem mestu je s 1. novembrom t. l. nastopiti služba organista in mežnarja v eni osebi. Lepo prosto stanovanje z več sobami in kuhinjo, mali vrt za zelenjavo, prosta bera in štolnina. 586

Orožniški podoficer, vpokojen, 44 let star, želi sprejeti službo kot skladiščnik ali drugo primerno mesto. Naslov povelje »Straže«. 585

Iščem mlajšo gospodičano, Slovenko, iz boljših hiš z dobro vzgojo in ljubelega vedenja, h 2 fantoma 3 in 4 leta starima. Pogoji: znanje lepe slovenščine, če mogoče tudi franc. in ital. jezika ter znanje v šivanju otroških oblek in perila. Ponudbe s sliko in zahtevanimi pogoji prosim na upravo »Straže« pod Maribor 587. 587 2

Če greste v Maribor, oglasite se v Narodnem domu pri novem gostilničarju Osetu. 571 6—1

Auff v Gradcu prosi, da se izgubljen legitimacija odda na postaji Št. Ilj v Slov. gor. 590

Proda se: Ceno posestvo v lepi legi blizu mesta, dve hiši, krava in bratev, inventar, 75.000 din. — Vila moderna, s stanovanjem, 250.000 din. — Posredovalnica »Rapid«, Maribor Gosposka ulica 28. 589

Josip Nekrep, tesarski mojster in podjetnik, Maribor, Smetanova ulica 59, telefon št. 140, prevzame vsa dela s točnim in cenim izdelovanjem. 465 11—1

Premog iz svojega premogokopa pri Veliki Nedelji prodaja Slovenska premogokopna družba z o. z. v Ljubljani, Wolfova ulica št. 1—L. 107

Privatni pouk za posameznike

za strojepisje, stenografijo, računstvo (nauk o menicah in devizah, kalkulacijah, kontokorentih), enostavnem, dvostavnem in ameriškem knjigovodstvu z bilanco, korespondenci in registraturi. Začetek dnevno. Traja 3—6 mesecev. Metoda Kovač: samo praktično, temeljito, lahko umljivo. KOVAČ, MARIBOR, KREKOVA ULICA 6. 566

Kdor v „Straži“ oglašuje, uspeha gotovo se radnje!

Najcenejše in najuspešnejše

oglašujete

samo potom

Oglasnega zavoda

F. Voršič-a
naslednik,

Maribor, Slomškov trg 16.

Pojasnila brezplačno!

A. Arbeiter,

Maribor, Dravska ulica 15.

Zamenjam tudi staro železje, katero je za uporabo, s kovinskimi odpadki in vlitino.

Šlite „Stražo“!

Strojno mizarstvo

HOCHNEGER & WIHER

Koroška c. 53 MARIBOR Koroška c. 53

se priporoča za izdelovanje pohištva in stavb kakor vseh v to stroko spadajočih mizar-skih izdelkov. — Pohištvo za sobe in pisarne trajno v zalogi.

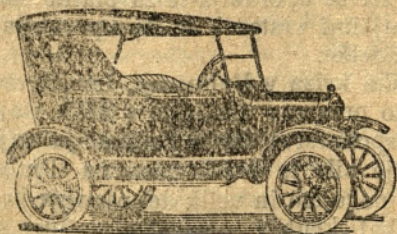
Edini izdelovatelj stiskalnic „Patent Rudl“ Postrežba točna! Cene zmerne!

Suhe gobe

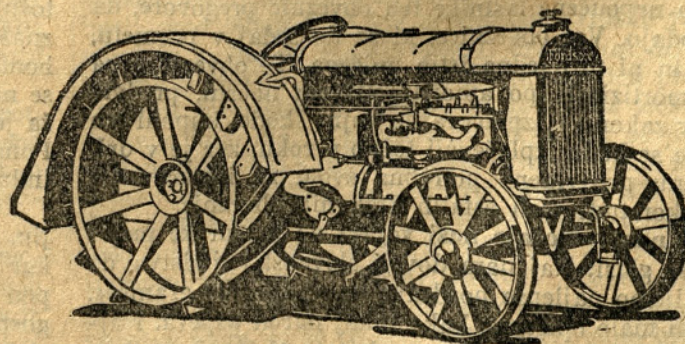
kupim vsako množino po najvišji ceni. Ponudbe z navedbo cene in vzorcem na

IVAN SEVER, VELENJE

Ford
THE UNIVERSAL CAR

Dosedaj čez 10 milijonov avtomobilov izdelanih. — Zadnji milijon izgotovljen v 132 dneh. — Vsled tega najcenejši avto sveta.

Fordson traktorji.

Univerzalni stroj za poljedelstvo in prevažanje velikih tež. — Pogon s petrolejem. — Letna produkcija 300 000 traktorjev. — Velikega pomena za nar. gospodarstvo.

Zastopstvo: American Import Co. Maribor, Koroška c. 24.